

Tigasõ Merike inemiisi
hädüsest ja tenolikkusõst

Kae lk 2

Pildikeisi lhamaru
Kõivualutsõ laadupääväst

Kae lk 3

Kuis spetsiälist puu otsast
mehidsesülemi maaha võtsõ

Kae lk 4

9 7714061922005

PILDIMONTAAŽ KANARIKU IVARI VIDEOST

Hinrikusõ Henrikust sai korgölõ harit lõõdsamis. Seo kuu alostusõn kaitsõ Mooste mõtsu vaihõlt peri lõõdsamiis Hinrikusõ Henrik Tarto ülikooli Villändi kultuuriakadeemiän ummi lõputõid ja sai nii tüü ku lõpukontsõrdi iist kõgõ korgõmba hinde – A. Lõõdsamehe lõputüü päälkiräga «Võrumaa lõõtspilli-mängija Harri Lindmetsa repertuaar ja mängustiil» and põhaligu ülekaehusõ tunnõdu Võromaa pillimehe Lindmõtsa Harri eloluust ja lahksas timä mängu-stiili. Ka diplomikontsõrdi poolõ luu olli Lindmõtsa repertuaarist. Hinrikus tekk umal lõpukontsõrdil säändse triki, et kutsõ poolõ etteastmisõ aigu saalist püü-ne pääle Lindmõtsa Harri hindä ja nä mängsevä katõköistõ edesi.

«Seo oli võimsa hetk, ku olli puol kontsõrti õnnõ Harrist kõnõlnu ja sis ütli rahvalõ, et seo legend om esi kah tan kullõjido seen, ja kutsõ tä püüne pääle. Harrilõ tull võimsa tenoplaksutaminõ, miä es taha perrä jäiä ja tä tull, silmä tenopisarist helksämän, püüne pääle,» kõnõl Hinrikusõ Henrik.

Umavahel häste kokko klapva pillimehe Hinrikus ja Lindmõts omma peri esi põlvkundõst. Viil aasta iist mängsevä nä ütenkuun nime all 28-82, nuu numbri tähendi mõlõmba pillimehe vannust. No omma nä viil aastakõsõ vanõmbas saanu. Edimäst kõrda saiva nä püüne pääl kokko 2010. aastagal Põlvan Indsikurmun Uma Pido aigu. A suurõmb kuuntüü sai pillimihi vaihõl alostusõ Villändi folgil, kon teema oll «Ladva ja juurõ» ja nä passõ sinnä häste ütenkuun mängmä.

RAHMANI JAN

Võro gümnaasiumi nooril
oll umakultuurinätäl

RAHMANI JAN

Lehekuu perämädsel nädä-lil tei Võro gümnaasiumi 10. klassi läbi mi kandi uma-kultuuriga tutvassamisõ kursusõ «Mina, minu juured ja Võrumaa». Kõnõldi Võro-maast laembalõ, keelest, kultuurist ja perimüsest, luu-dusõst, ettevõtlusõst ja tulõ-vigunägemisiisist.

«Paikkundligu hindätiidmi-sega kõüdedü tegemise omma mi kooli arõngukavan kirän ja meil om tsiht, et tarvitami umakultuuriga kõüdetüt opi-tüün,» kõnõl kursusõ kõrralda-ja, Võro gümnaasiumi opijuht Hindriksoni Annely.

Võromaa-kursust valmistõdi ette pikkä aigu. Kõgõpäält pee-ti nõvvo uma kooli oppajido ja opilaisiga ja ku nuu mõttõ kokko olli korädu, kutsuti mano Valsi Kristi ja Valgu Meel Võromaa arõnduskeskusõst, kiä uman egäpäävätsen tüün mi kandi umakultuuriga tege-lese. Ütenkuun lõüti kursusõ-lõ esinejä, kiä opilaisilõ ummi tiidmiisi ja kogõmuisi kõnõlnu.

Kokko sai hulk rahvast, kiä olli valmis gümnasiste oppa-ma. Teemadõ vallaseletäjä olli Laanõ Triinu, Saarõ Hipp, Sepä Tuul, Vene Diana, Hummali Aavo, Siska Vaido, Andresoni Sigre, Gomozova Anželika ja Tootsi Tiit. Lisas jutusti umma

RAHMANI JANI PILT

Võro gümnaasiumi opijuht ja umakultuurikursusõ kõrraldaja Hindriksoni Annely.

luku viil hulga tunnõtuid ins-piratsioonesinejit: Randvere Johan, Mõttusõ Mirjam, Hintsi Anna, Kuurmaa Lenna ja Mäe-sepä Lauri, Kalkuna Mari. Päält noidõ tekk gümnasistega tüüd viil hulga tüütarri ja ekskursioo-nõ läbiviijit, nii oll oppamisõga kõüdet ligi 40 inemist.

Hindriksoni Annely sõnnu perrä tuli esinejä gümnaasiumi plaaniga häste üten. «Uutmalda kombõl lõüdsävä esiki riikevaihõ-lidsõlt tuuritava artisti seo ao ja tuu tegi süäme lämmäs,» kitf tä.

Kursusõ perämädsel pääväl tei opilasõ ka vällasõitõ esi paikulõ, näütüses Hinni kanjonilõ Rõu-gõn ja Karulalõ, käüti ka Võhan-du jõõ pääl kanuuga sõitman.

Egä päävä lõpun panni opi-lasõ kirja kokkovõttõ. «Olõmi aasta joosul juhatanu opilaisi ummilõ tegemiisile mõtõt and-ma ja naa kokkovõttõ anni mei-le kinnitüst, et aastanõ tüü om vilja kandnu. Päält 80 opilasõ olli seo kursusõga haarõdu ja esi opilaisilõ miildü esi esine-jä, panti tähele egäüte väärtüst,

luku, sõnomit, midä edesi anti,» selef Hindriksoni An-nely tuud, kuis opja kursusõ vasta võti.

Ka kõrraldaja esi jäi kursu-sõga rahulõ. «Seo oll väega suur projekt ja vöi üteldä, et taa täütse umma tsihti: opila-sõ mõtli nädäli joosul Võro-maalõ ja timä väärtüisile. Ja seo kursus om meil opikavan seen, miä tähendäs, et taa ei jää ütekõrdsõs, a om tulnu, et jäiä,» kõnõl Hindriksoni An-nely ka tulõviguplaanõ.

Eesti lipu juubõlit tähüstäs ERMin Võromaalt peri lipp

KABUNA KAILE

Eesti lipu 140. aastapäävä puhul tuudi piimäkuu alos-tusõn Eesti rahva muusõumin (ERM) vällä ligi 90aastanõ põnöva luuga sinine-must-valgõ, miä om peri Võromaalt Vahtsõst Roosast Lehola talost. Fastrõ Mariko kirof Uman Lehen seost lipust 15 aastakka tagasi Eesti lipu 125. aastapäävä aigu, ku oll viil elon Looritsa Eha, kiä lipu luku tiidse. Nüüd om põhjust lipust vahtsõst kirota.

Lipu anni ERMile üten jutu-ga timä aoluust Looritsa Eha (1933–2014) perijä. Aolugu kõnõlõs, et lipu otsõs Lehola talolõ 1930. aastidõ alostusõn Mõnistõ poodist Looritsa Eha esä, Roosa mõtskunna mõtsa-vaht.

1945. aastagal lätõs Eha esä

ANSU ANU (ERM) PILT

Võromaalt peri esieräldise aoluuga lipp om vällä pant ERMi saalin «Rahvas ja riik».

Nõvvokogodõ võimu iist mõt-sa varolõ. Lipp panti puukarbi sisse ja karp käkiti korsnajala ala. Pääle 1949. aastaga kiudu-tamist otsõ esä lipu vällä ja lõi-gas kolmõs tüküs. Sinist, musta

ja valgõt siilu hoiõti alalõ mõso vaihõl rõivakapin. Oll aig, ku Eha tütar lõüds kapist rõiva-siilu ja tahtsõ tuust pupilõ rõivit ummõlda, a tuu keeleti är.

1987. aastagal, ku vabahust

mano tull, otsõ Eha kolm lipu-rõivast kapist vällä ja laskõ neo kokko ummõlda. Nii sai lipp vahtsõ elo: oll platsin eestimeelitsil olõngil, käve Balti ketin ja leühheli vana kodotarõ iin.

1998. aastagal tull Mõtsavele talo peremehel Mõttusõ Meeli-sel mõtõ, et egäl Vahtsõ-Roosa majal piät tähtsil päivil olõma vällä sinimustvalgõ lipp. Ees-ti Vabariigi 80. aastagapääväl kõrrald tä päävänõsõngu aigu lippõ õnnistamisõ. Õnnistusõ sai ka Lehola talo vana lipp.

Ildamba ostõti talolõ vahtsõ-nõ lipp ja Eha suuv oll, et ku tä siist ilmast är lätõ, võissi vana lipp ülepeä muusõummi jõu-da. Nii omgi lännu. Kooni re-hekuuni saa Lehola lippu kaia ERMi püsünäütuse «Kohtumi-sed» saalin «Rahvas ja riik», kon näüdatäs Eesti umaette riig-is saamist.

SUNDELLI HARRI PILT

Uma Pido kõrraldaja tennäse nii suuri ku väikukõisi lauljit, tands-jit, näütlejit, solistõ, dirigente, koorijuhtõ, lavastusõ ja laulõ luujit, helü- ja filmitegijit, pildi-tegijit, ehitüs- ja vikur-meistrit, priitahtlikkõ, latsiga kammandajit, parkjit, turvajit, tervüse turgutajit, söögipakjit, abiliisi ja tugõjit ja kõkkõ taad rahvast, kiä pidol oll.

MI KÕIK ÜTENKUUN TEIMI SEO VÄGEVÄ PIDO!

MÄRGOTUS

Pühapäävä hummogupoolik, Võro liin

Tunn aigu om keskpääväni jäänü. Tuul puhk ja inemiisi nakkas önnö mõni silmä. Sõitva ütsigu auto, paar jalgratast. A suurölt jaolt om vaikus.

Mõnõ tunni iist kostu järve takast paukõ. No omma nuuki vakka jäänü ja tsirgulaul kostus tuulõpuhahuisi sisse. Tuul om kül peris kõva ja lasknu keväjärõiva vahtsõst sälgä otsi, a ilma-teedüs lupa, et pia tulõ lämmi tagasi.

Om Euruupa parlamendi valimiisi päiv. Tuust andva märki reklaami liina pääl, a paistus, et väega tähtsäs pääväs inemise taad ei piä. Kultuurimaja man, kon valimisjaoskund sisse om säetü, lonk ümbre ütsik vanapaar. Valimiisi päiv om lipupäiv, a lippõ näe önnö ütsikide majju külän.

Suuri puutõ man iks autit sais. Ja nigu õks, om autit täüs ehituspoodi parkla. Arvada om rahval koton remont poolõlõ ja pühapäävä hummogu tulõ mõnt vidinat vai tüüriista puudus.

A suurõst luust om liina pääl siski vaikus. Midä taa vaikus tähendä või? Kas või olla nii, et tego om perämädse vaiksõ pühapääväga inne suurõmbat suvvõ?

Elämi, näemi.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molvihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee
Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Võrolt

Kiränik LUMISTE KATI and värskit mõttit,
kuimuudu egäpääväello vaeldust lõüdä,
ja märgotas tuust, miä parasjago
süäme pääl.

Ütenhaardja Valgamaa

Egä aastak tege segäkuur Hilaro üte mõnusa keväjamatka vai välläsõidu. Seokõrd käve-mi Valgamaal, paigun, kon ma kunagi käünü ei olõ, ja toda põnõvamb tuu mu jaos olf.

Üten suvidsõ läpe lämmäga tervitimi bussipiätusen olõvit Ratasepä Andrese puukujjõ ja egä kujo man teimi mõnõ põnõva pildilavastusõ. Tii vei meid Koiva jõõ lähküle perändüskultuuri keskustõ, kost saimi minnä Tellingumäe kaemistorni ja kaia imeilosat pilti, miä kuuh häitsevä Läti piirialaga mi silmi ette tull.

Mullõ omma kõgõ mõisa miildünü, selle et noidõ man om alal püsünü pallo esi ao kultuuriperändüst. Mu jaos olf hää avastus Kaagjärve mõisa, kinä ja mõtlõmapandja maja, kon 1924. aastagast om olnu kuul ja teno toolõ om ka mõisa nii häste alalõ püsünü. Mõisa parhilladsõ umanigu omma

kooli kunagidsõ oppajidõ-paari tütre. Maja edimädse kõrra pääl om koolimuusõum ja väiku hotellikõnõ. Suvõl saava mõisa man olla latsilaagri ja maja man om valmis saaman kinä latsi mänguplats.

Varrampa olõ Valga liinast önnõ läbi sõitnu, a piä tunnistama, et õdak Valgan muusõumiüül mõidu mullõ nii, et tahtnu taad liina kimmäle viil tundma oppi. Mullõ miildü väega juugõndhuunõ, suurtsuku kerik ja bulvar, miä Valga kerigu mant Läti-poolidsõ kerigu mano vii. Viil miildü mullõ kreisihuunõn olnu ekskursioon, kon vähembält poolõ külälidse olli lätläse. Tahtnu teedä, kuis lätt seo katõ rahva üttesulaminnõ ja mis tunnõ om seon piiriliinan inämb ku üts õdak olla. Valga inemise jäti väega lahkõ ja sõbraligu tundõ.

Nii om, et piäki-i Võrolt kuigi kavvõlõ minemä, et tunda saia midägi hoobis tõistsugumast ja herksästegijät.

Olõ pääle seod pito saanu sato inemiisi käest tenosõnomiid. Paistus, nigu päsnü suur hulk häid suuvõ ja tenolikkust päält pito paisu takast vällä.

Inemiisi hädüs ja tenolikkus omma abis

Ku midägi suurt inemiisi kokko kõüt, liigutas ja pututas, sis nä näütäse tuud vällä kah. Võrokõsõ muidogi innekkõkkõ, a tõsõ niisama. Ku perämäid-sil aastil om jäänü tunnõ, et maailm om väega kufas muutunu, sis periselt ei olõ hädüs ja tenolikkus kohegi kaonu. Inemise omma periselt hää, abivalmi ja pakva nii sõna ku teoga tukõ.

Uma Pido ettevalmistamisõ aigu sai hulga kõrdo tunda, kuis üte kimmä asä nimel omma inemise valmis hinnäst kokko koguma ja ütstõõsõ sääl taadõ tulõma. Lahkit inemiisi kõgõlt Vanalt Võromaalt, kes umast hääst süämeist ja vabast aost omma pido hääs midägi tennü, om väega pallo. Noidõ hulgan näütises Haani kooli käsitiüoppaja ummi koolilatsiga, lillipoodi inemise, Põlva pupimeisterdäjast latsiaiaoppaja, Põlva kandi pillimehest ettevõtja, egä ettetulnu hädä man avitaja, käsitiüoppaja, kiä dirigendipulti meisterd... Kõigi üleslugõmisõ jaos om tervet lehte vaia.

Inne pito olf hulga kuuntüüd ka asotuisi, ettevõttidõ ja umavalitsuisiga. Inämbüs tuust kuuntüüst olf perädü hää.

Ja muidogi pidolisõ esi: laul-

ja hafoti egä nätäl pidolaulõ. Tandsja käve talvõst pääle laagriin tandsõ hafotaman. Pupinäütlejä ja muido näütlejä ja luuja. Kõik nuu inemise teivä pikkä aigu ettevalmistuisi, et pido kõrda länü.

Tuuperäst om mul esieränis hää miil, et pido lõptulõmit panti väega lajalt tähele. Säänest kirju ja telefonikõnnidõ hulka ei olõ mu meelest varrampa olnu. Kitetäs, tennätäs. Inemiisile om väega kõrda länü seo pido esi ja mullõ paistus, et ka pido ettevalmistamisõ suurt pingutust om kõvastõ tähele pantu.

Inne pito tulf vahepääl pääle tunnõ, et Indsikurmu jääs seokõrd pidoliisi jaos ahtakõsõs. Piaaigu nii olf kah, a häid inemiisi mahus ütte paika iks lõppõmalda hulga är. Inemise hoitsõva kokko ja olli ütstõõsõga rehkendäjä.

Ku pido pääle naas, suur jago tüüd olf tettü ja midägi inämb muuta es saa, tulf mul silmist vesi vällä. Niisamatõ võtva silmist vii vällä päält pito üteldü hää sõna. Või kimmäle kinnütä: inemise ei olõ kalgi, külmä ja ütskõiksõ.

Aituma, hää inemise! Egä hää sõna ja tugõminõ om olnu kõrraldajilõ kimmäs toes.

TIGASÕ MERIKE,

Uma Pido pääkõrraldaja,
Eesti folkloorinõvvukogo avvohinna «Aasta kõrraldaja» värski laureaat

Uma Pido 2024. Suurõ pupi omma elolõ heränü ja latsikuur laul takan laulu «Ma nakka puus».

Kultuuriello kimmämbäs tegijä pido

1. piimäkuu pääväl 2024. aastagal Indsikurmun peetü võrokeeline laulu- ja rahvapido Uma Pido olf kimmäs võro kultuurielo tugõvambas tegijä. Kokko tulli võro keeli laulva koori ja tuhandõ kullõja üle Eesti, kinkal olf ütime suuv lämmän meeleolun müüdä saata üts õdak võro kultuuri seen. Esinejide hulgan olf 3800 suurt ja väikut lauljat, tandsupundi Põlva Päntajalad, Hopser ja Veriora Vingerdi, solisti Kalkuna Mari, Hainsoo Meelika, Hainsoo Meelis, Contra, Mureli Hilje, Mähari Andres ja tõsõ. Muusikat tei orkestri Jõgi Riivo iistvõtmisõl ja Karmid Torud. Laulõ emotsioonõ tei tugõvambas lavastaja Leesalu Diana, kunstnigu Unduski

Marion ja Miksoni Martin, liikmisjuht Jõela Ingmar, pupilavastaja Tõnissoni Taavi ja muusikalinõ kujondaja Varrese Ardo Ran.

Kontsõrt sai alostusõ pidotulõ palama pandmisõga «Tulõlaulu» saatõl. Tuu käügin tulli lava pääle segäkoori ja alosti pito süämligu tooniga laulõ «Laul sulama pand jää» ja «Kas om viil ilman ilosambat paika» esitämiseiga. Mullõ jäi kõgõ inämb miilde lugu «Jäämi alalõ», minkalõ anni pallo mano ka tandsja, kink emotsioonõ olf põnnõv kaia. Sammamuuudu tulõ kittä lavakujondaja ja koreograafi loominguilisust, kiä sai toimõ koreograafia laulõga poimmisõga, nii et tekkü loogilinõ

lugu, miä kandu edesi järgmädsele laululõ. Niisamatõ olf põnnõv kaia laulu «Sõudkõ, kää, sõudkõ, jala!» esitüst: tandsja tarviti valgõt kangast, minka nä tei perrä lainit ja kesk samma linamerd oiü ütsik plangõst tett purjõlaiv.

Pido kõgõ üllätävamb kotus olf sis, ku naas kostuma dramaatilnõ trummimäng ja parmupill. Tuu salaperälidse mängo saatõs tulli puiõ alt vällä suurõ pupi, miä anni uma liikmisõga vägevä näo laululõ «Ma nakka puus». Nimmalda saa-i jättä ka tunnõtut luku «Kõnõtraat», midä rahvas süämeist üten laufl. Luu mano olf pantu muudsa kitarrisoolo, miä and laululõ silmäpaistuva vahtsõndusõ. Vahenumbrõ,

nigu näütises «Siimani see-li», täüdi är kuurõ vaihtusõ, tuuperäst lätäs pido üte huuga edesi. Pido lõpõf kõigi esinejide kogonõminõ laulukaarõ ala laulu «Mino maa» esitüses, mink hüvaste jätvä tuun juhaf rahvast kodotii pääle.

2024. aastaga Uma Pido olf võimsa ja jääs miilde. Esitüisi man mõiu umaperäline lavastus ja vahtsõ laulu, a ka vanõmba laulu, miä olli vahtsõ kuvvõ saanu. Uma Pido avif tuhandil inemiisil müüdä saata üte kododsõ õdagü üten ilosan Eestimaa paigan, üteliidsi peränden tulõvilõ põlvilõ võro kultuuri.

RAUDKETI MERILIN
Põlva gümnaasium
10.c klass

RAHMANI ELO PILDI

Laadupäiv Ihamaru kõivõ all

RAHMANI JAN

Ku Uma Lehe aokiräni-gu 8. piimäkuul Ihamarru Kõivualotsõ laadu pää-le jõudsõ, oll' ansambli Kõhukesed uma edimädse mänguploki õkva lõpõtanu.

Laadu pääl ümbre kaiõn näkk egäsugumast kaupa. Müüjä olli hinnäst pikält koorita pite lakja laotanu ja nii sai sääl edesi-tagasi jalota. Oll' aia-kasvõ müüjit, ka söögikraami ja muud talokaupa. Õigõ mitmõ lavva taadõ olli tulnu müüjä, kink käest võidsõ lõüdä egäsugumast tarvilist kraami.

Tsõõr pääle tett, oll' laadu-ansambli Kõhukesed hinnäst jäl püüne pääle säädnu ja and' uma järgmädse seti. Taivalõ kogonõva pilve anni märki iin uutvast vihmast, miä ähvär'd puukujooksjoni osalidsõ sao kätte jättä. Aokiränigu es jää vihma uutma, pagõsiva esi minemä.

Kae inämb pilte ja video-juppõ umaleht.ee lehe päält.

Müügilaud, kohe pääle om laotõt egäsugumast hädatarvilist kraami.

Oksjonni uutva puukujo.

Oodõt laadu- ja simmanibänd Kõhukesed üles astman.

Seokevājāne Lāti-reis lilliaidu pite

URMI AILI

Reisihuvilinõ, nigu ma olõ, käve piimäkuu algusõn Lātin huvireisil. Seogĩ kõrd näimi reisi pääl hulga käsitüüd ja lilliaidu.

Edimäne suurõmb piätüs olle Riian käsitüülaadun. Sääl oll' värki säänest ja määnest, alostõn heegeldedüst peopesä-suurudsõst meritähest, mis massõ 20 eurot, kooni suuri müüblitükkeni ja moldõni vällä. Eski vankri olle käsilde valmis tettü. Näie viil ilosit läti rahvarõivit, suurrätte ja õrnõhuliidsi sallõ. Söögi-poolitsõst oll' palfo esiküdetüisi saiu ja leibä. Mitmit sortõ suidsulihha ja -vorstõ. Tuu õli sehen sõir miildü mullõ rohkõmb – oll' hää pehmeke-ne vanainemisel süvvä. Midä muidoki es olõ, oll' lambaliha, nigu mi Lindora laadun.

PILT: GARDENPEARLS.EU

Guna ja Janis Rukšansi lilliaid Cesisen.

Järgmäne piätüs oll' Ikškile veinikeldri. Pakuti katsat uma-tettüt veini ja hanšat pääle-kauba. Lisas maraveinele oll' koomahlast ja lavendlist tettüt veini. Lavendliveini es olõ ma kunagi saanu. Tuu oll' peris hää, umaperädse meki ja lõhnaga. Õdagus jõudsõmi hotelli, a midä es olõ, oll' õdagusüük. Tull' vällä, et es olõki ette nä-tü. Õnnõs oll' söögipuut lähkül ja saiõ nälgi är kistutõdus. Tuu iist oll' järgmädsel hummokul kõrralik laud.

Pääle süüki sõidimi Dobeles tsirelinäütüsele, kon oll' üle katõsaa tsirelisordi. Inämbüs oll' Peteris Upitisõ arõtõdu. Kävemi timä majamuusõumin kah, kon oll' kõik tsireli uman ilon pilte pääl nätä. A mi reisi aos häitsi aian tuust katõsaast tsirelist viil vast kümme tük-kü, mis kuuma es pelgä. Tuust oll' külh väega kaõ. Mõnõ tsi-reli oll' kah müügin, a nii pikä ja rassõn potin, et es jõvva esiki nõsta, kõnõlõmada kodo tuumisõst.

RAHMANI ELO PILT

Rahul olõmisõ saar. Puulpäävä, 8. piimäkuul peeti Sulbi laululava pääl laulupäivä, kon asti üles koori, midä juhatas dirigent Kochi Triin. Üles asti Tarto ülikooli naisikoori Talna vilistläisikoor, Tar-to ülikooli kammõrkuur (ja tuu seen viil eräle kammõrmiihikoor Pelikan) ja Tarto ülikooli akadeemilnõ naisikoor. Nii ütitsele ku eräle kanni koori ette koorilaulu klassikat, a ka mõnõ peris paik-kundligu laulu. Säänest laulupäivä, kon Kochi Triini koori timä edevanõmbidõ talon Põksil kokko saava, peeti joba 17. aastakka.

Seokõrdsõ laulupäävä tekk esierälidses pääväle nime andnu vahtsõnõ laul «Rahul olõmisõ saar», miä om kuurõ tellit pühendüs-laul umalõ koorijuhilõ, timä perrele, kodotalolõ ja laulupäivile. Põksi laulu võrokeelidsõ sõna om kirotanu Ilvese Aapo, viiemeist-re om Varrese Ardo Ran.

Tsipa inämb pilte ja mõnõ videojupi laulupääväst lõvvät kodo-lehe umaleht.ee päält.

RAHMANI JAN

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnammi periolõmisõst ja tähendusest.

Viia, Vijar, Vijard jt

Räpinä kihlkunna lõunaosan panti Viia lisanimega talu-poigõlõ terve seeriä tuust nimest tulõtõduid nimmi.

Viia Jaani perrätulõja ja üts vellepoig, kõik Palo mõisa Suuhara ja Suvähavva külän, saiva lihtsa priinime *Wija*, täämbädsel pääväl Vija (43 kandjat) ja Viia (36 kandjat). Viia Peedo perrätulõja säälsaman Suuharal ja Suvähav-val saiva *r*-iga priinime *Vijar*. Täämbädsel pääväl om nimel *Vijar* 84 kandjat ja nimel *Viia* 84 kandjat. Viia Jaagu perrätulõja – Jaak oll' ül-len nimmat Jaani veli – saiva priinime *Wijard*. Täämbädsel pääväl om nimel *Vijard* 45 kandjat, nimel *Viia* 25 kand-jat ja nimel *Viia* 12 kandjat. Noid Vijardeid, kiä nüütü viil Suuhara külän elässe, kutsutas küläkeelidsõ nimega Hurmi.

Sama põlvkunna mehel Viia Piitrel oll' õnnõ üts meeste-rahvast perrätulõja, pojapoig Piitre, kiä sai priinime *Wijand*. Täämbä om nimel *Vijand* 23 kandjat ja nimel *Viia* 11 kandjat. Viies Palo mõisa nimi seost seeriäst *Wijap* om täämbädses vällä koolnu.

Ruusa mõisa Vöukülän, kon *Viia* es olõ mitte õnnõ lisa-nimi, a joba küländ kimmäs talukutussõ nimi, panti Viia Tuuma ja Villemi perrätulõjilõ priinimes *Wijask*. Täämbä om nimel *Viia* 14 kandjat ja nimel *Vijask* 10 kandjat.

Viia lisanime levimine Suu-haralõ om nätä aastagast 1731, ku sääl omma ütten talun elänü *Sohare Andres Peep* ja [*Sohare*] *Wihe Jaan*. Samal aol om olnu *Wija* lisanimme ka Vöu-külän ja Kuuksi külän. Vöu-külä omgi Räpinä Viia nime algkodu, sääl elli 1638 *Wiha Petter*, är nimmat ku vindläne

(arvada vinneusulinõ). 1638 om edimäst kõrda üles kirotot ka Kanepi Ihamaru Viia talu-rühm.

Kõgõ varatsõmba nimmami-sõ Vöukülän omma huvitava: 1625 *Woy Jack ~ Wya Jack ~ Wia Jack*, tõnõ peremiis *Wya Andreas*, 1627 *Weiba Jack*, 1630 *Wia Petter*. Paistus, et tuud Jaaku om tuntu katõ nimega: Vöu Jaak ja Viia Jaak. Kas noil nimmil om ka uma-vaheline kõüdüs? Ku märki, et sama jõõ katõl nimel Vöu ja Vöhandu vöi olla kõüdüs, sõs mille mitte.

Üts muinasagisidõ õdagu-meresoomõ inemisenimmi element om **viha*. Tuu tähend lohevat, tummõt, halast (vrd soomõ *vihreä* 'rohilinõ'), a niisamatõ ka muud häste kasu-vat, jõulist ja tummõt, näütü-ses vana soomõ keele *vihanto* 'piksepiiv'. *Viia* nimi võissigi olla peri tuust sõnast ja nime-elemendist ja olla tuhat aastak-ka vana inemisenimi. Näütü-ses kotussõnimel Viimsi võissi olla sama alus. Hääligusäädüi-si jaos uutmalda *-h* kaominõ olõssi nigu mõotõt saksa kee-lest: sakslasõ es kuulõ mi keele lühküt *h*-d ja es proovi tuud ka märki. Nii et ku 17. aastaga-saal om kirotot *Wiha*, sõs sääl om iks takan joba lihtsustunu välläütlemine [viia], *h*-tähel om tõnõ ülesannõ – näüdatä, et *-i* om pikk.

Seo olõ-i ainukõnõ võima-lik seletüs. Ka Soomõn omma perekunnammel *Viiala* väega vana juurõ ja sääl olõ-i tuud viha-sõnaga kõüdet. Viil üts võimalik seletüs om germaa-ni inemisenimi *Wiegant*, miä olõssi lühenü ja kon olõssi toi-munu muutus *-g > -j*, nii nigu iks Batlimaiõ saksa keelen, edenimest **Viiga* olõssi saanu *Viia*.

SAARÕ EVAR

Mitte üttegi nõkla

AIDMA HELE

Ol' ullillus suvõpäävä hum-muk. Taivan es olõ mitte üt-tegi pilvetupsu. Tsirgu tsiristi-vä, mehitse teivä kipõstõ tüüd ja tõnõpuul säädse innäst tüü-le minemä. Läve päält hõigäs viil: «Poiskõsõ, hoitkõ mehit-sil silmä pääl!»

Lõunas ol' vällän lämmi ku sannalava pääl. Tuulõõhku es olõ ollaki, päiv õkva kõrvõf. Käen ol' mõlutamisõ aig, eski mehitse olli uma kipõ tüü unõtõnu.

Kõrragõ kostsõ aiašt ärevät suminat: terve õhk ol' joba täüs mehitsit ja kõrrast näid manu vuursõ. Nüüd nakaš meil kipõ, ol' vaia nätä, kohe tuu süllem lindas. Kaimi, kuis tä nakaš vana lõhmussõ otsa kokku kogunõma. Tummõ kerä podisi korgõn ladvan. Esä ol' pandnu aida poiskõisi-lõ valmis kasti, kulbi, lõõtsa. Tauno ja Kusta ronõ puu otsa, tõmpsi kasti kah üles... A oh hätä! Süllem ol' korgõl piinü ossa küllen, kohe poisi manu es päse. Tõnõpuul ol' kavvõl hainamaal. Mis tetä?

Kon murõ kõgõ suurõmb, säääl abi kõgõ lähemb.

Naabrimiis, kes näkse mi pääldäolõkit, tull' kaema, kuis meid avitõdõ. Tä kõnd-sõ paar kõrda ümbre puu ja arvas, et mis muud, ku tulõ toimõndama nakata: käs-se tuvva sülemikasti, käsüf Kusta jäl lõhmusõ otsa, sais-tas kastiga tuu ossa kotsalõ, kon süllem korgõl jorisi, ja kässe Kustal jalagõ põru-ta. Ku tuu mats käve, sattõ tummõ pilv kasti, naaabri-mehe Alfredi pähä, sälgä,

KOHA LENNA TSEHKENDÜS

rinna pääle. Alfred ol'gi esi üts podisõv süllem. Hiitümi innäst kangõs. Naabrimiis ol' rahu esi: saisõ nigu posta-ment, es kõhätä kah.

Kibõlimi tsipa kavvõmbal ja es jõvva är ohheta, kuis sääne krutskitõga vanamiis või saista innäst liigutamalda, suu lukun, kuuma käen senikavva, ku sül-

lem aigupite kasti venüs. Sai-mi kergembält hingätä sõs, ku õhk inämb-vähämb mehitsist puhas ol' ja kastil kaas pääl. Ja mitte üttegi nõkla!

Imä, mõmmi tullil!

Alli ol' Võromaa tütrik ja ku lõpõf EPA, sai täst tõpratoht-re. Elli perrega Virumaal. Ol' tõsõ tütre saanu ja süütse tuud, ku pääle kolmõaastanõ juussõ tarrõ ja selef ähinäga: imä, meil omma vällän mõmmi! Ja juus-sõ jälki vällä.

Sõs tull' väiku tütrik vaht-sõst tagasi ja kutsõ: «Tulõ no kaema! Mõmmi omma!»

Alli pand' latsõ är ja lätš kaema. Sanna takan ol' kaara-põld ja säääl sei kahr katõ poja-kõsõga kaaru. Tütär saisõ, käe sällä pääl, väega lähkün. Imäl kattõ hiitümisest piim.

A lugu jakku niimuudu, et tuu mõmmipere sei säääl egä päiv kaaru, es nä kaeki inemiisi poolõ.

Ku kaar är niideti, lätši mõm-mi umma tiid.

RAUDKATSI ENE

Suladsõ palgapäiv

Talusulanõ sai uma edimädse palga. Võtsõ kařalaudast käevan-gu kõgõ valgõmba pääga nüsja ja kutsõ tä liina restoraani. Telse sis lavva pääle hääd ja parõmbat. «Kulõ, mis ma viil telli? Mul om ülemädse kõrra pääl tellit tarõ, pehme kanasulgist tett tekk sän-gü pääl. Kanasulõ omma täämbä hummuku kana persest kakutu. Midä sa viil tahat?»

ELMO

Latsilõ

Vastus saada üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: Rikas lats.

Avvohinna saa HILLAKU JENS (5) Parksepäst.

Otsi' sõnaräbästikust üles neo' sõna'. Perräjäanüist tähist saat teedä', kuis kutsutas viil ütte suu pääl kasujat marja!

aig, ei, hain, hiirehernes, ja, jasmin, kalmus, kunnakapstas, kurõkell, liiv, lill, lämmi, muun, mõtsmaasik, oh, pilliruug, pujeng, päiv, ruus, rügä, soetõlv, suvi, vesi, vihm

M	K	I	S	A	A	M	S	T	Õ	M	N	I	A	H
L	J	G	U	U	R	I	L	L	I	P	V	L	K	G
L	A	R	U	U	S	L	R	S	M	O	I	Ä	A	N
E	S	V	I	I	L	Ü	I	U	O	V	Ä	M	L	E
K	M	I	E	A	G	L	U	L	I	E	P	M	M	J
Õ	I	A	J	Ä	I	N	O	H	L	H	T	I	U	U
R	N	V	E	S	I	G	M	I	V	U	S	Õ	S	P
U	S	A	T	S	P	A	K	A	N	N	U	K	L	O
K	K	S	E	N	R	E	H	E	R	I	I	H	H	V

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Preili Pilpanikõrdisõ hää nuhe

Üten maakoolin ol' oppaja, kel-lele külämehe anni hõigunime Pilpanikõrdis. Tä ol' väega kondidsõ kihäga. Ega inemise oppajidõ kotsilõ midägi hal-va es ütle, selle et egäüts tekk umma tüüd.

Preili Pilpanikõrdisõl ol' sää-ne nõrkus, et tä tsiugaš hindä pääle nuhevett. Tuu es sekä kedägi, inemise harini hää aroomiga.

Midägi muud arvssi meieri aian mehidse. Mehitside taru-sid ol' säääl kolm. Ku kuul-meistri uma haisupilvega aiašt müüdä lätš, naksi nä suminaga ümbre oppaja lindama.

Pilpanikõrdis peläs, et tsus-kašõ. A mehidse tundsõ lihtsä-le huvvi, kas saava säält nek-tärri. Ei usu, et saiva.

Taa om väega vana lugu, sel-le ei tiä üldä, kuis oppaja noist mehidsetsirgukõisist vallahõ sai.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Lõpupidodõ aig

Ma kuuli raadiost, et pia tulõ sääne säädüs, et noorõ inemise piät opma, nika ku katõsatõist aastat vanas saava. No kost tuu mõtõ sõs võeti? Ma mäleh-tä-i inämb, pallo aastit om kõ-nõldu eloagisõst opmisõst. Ja mitte inämb kõnõldu. Egäüts om esi tunda saanu, kuimuudu elo lätst tõsõs egä pääväga. Kõik aig piät midägi mano opma. Eski ku tüül inämb ei käü, piät tiidmä, kuimuudu vahtsõt elektripaketti valli vai bussikaarti nimelidses tetä.

Ku tüül käüt, sõs säändsit tüü-kotussit om veidü, kon olõ-i kõik aig määnestki tehnilist tarkust mano oppi.

A ku vahtsõnõ säädüs ütles, et noorõ piät koolih käümä, sõs käüjit om tükk maad inämb ku noid, kiä opva ja kooli är lõpõ-tasõ. Vet oppaja saava tüüd mano, et nätä vaiva noidõga, kiä oppi ei taha. Palka kah lubatas mano, a lubahusõ iist võidu leevä pääle ei osta.

Om kuulõ lõpõtamisõ aig. Hääd kooli lõpõtamist, a op-minõ jakkus iks nika, ku elät.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.